

Доника Кирова¹

КРЕАТИВНИТЕ МЕТОДИ В ОБУЧЕНИЕТО НА СТУДЕНТИТЕ ПО ДИЗАЙН И ТВОРЧЕСКИТЕ ПРОЕКТИ В РЕАЛНА СРЕДА

Donika Kirova

CREATIVE METHODS IN THE EDUCATION OF DESIGN STUDENTS AND CREATIVE PROJECTS IN A REAL ENVIRONMENT

Abstract: The article presents the process of completing a learning assignment for students majoring in Graphic Design in the Painting and Visual Arts course. It is a project on a preset theme: “Colour Composition for an Exterior Wall Layout.” In this case, unlike regular training assignments, a real location was chosen with the corresponding requirements for the site and the environment. The text comments on the emerging need to create a different strategy, uniting the mastery of many more functions than in the implementation of a theory. It investigates the relationship of the real object and its specific parameters with the students’ work (motivation, activity, and achievement of the goals). Conditions are set for tracking all stages, including organization, participants, practical implementation, etc. Furthermore, the paper outlines the subsequent impacts of the implementation of the project in an aesthetic and social aspect.

Keywords: creativity; design; colour scheme; project; action; students; painting; graffiti; environment.

Един от водещите въпроси, свързани с обучението на студентите от специалностите в областта на визуалните изкуства, е връзката с творческите проекти и практическото им осъществяване в реална среда.

I. Някои от принципи в обучението по изкуства

През последните години в съвременния учебен процес все повече се прилага методът на т.нар. *Проектно базирано обучение* (PBL – Project-based-learning). Насочването на проучванията е към осъществяването на прехода от чисто теоретичния модел до действителното му проявление в конкретни събития.

Общоприетите методи за обучение и преподаване не се изключват. Това, което вече се прави в обучението по изкуства, се формулира от гледна точка на проучвателния и изследователския подход. Студентите се базират на ясни и специфични насоки, а не на готов модел и алгоритъм. Проблемът за решение трябва да е достатъчно широк, за да позволи на студентите да поемат по различни пътища, а също и достатъчно конкретен, за да ги насочи към продукт.

¹ donika.kirova@vfu.bg

Един от първите поддръжници на проектно-базираното образование е Джон Дюи (1859–1952) и това той илюстрира чрез неговите принципи за *учене чрез правене*. Дюи споделя възгледа, че *учителят не е в училище, за да налага определени идеи или да формира определени навици у детето, но е там като член на общността, за да избира въздействията, които ще повлияят на детето и да му помогне да реагира правилно на тях* (Дюи 1997).

Разновидност или просто друга съществена част от обучението, базирано на проекти е и т.нар. *Обучение, базирано на въпроси* (Question-based-learning или Inquiry-based-learning). Това е способ, по който може да се задава и планира даден проект на принципа на изследване или разследване. Към нещо, което вече е добре известно и се прави успешно, се добавя конкретика, обвързва се с действителни обекти и събития и се оформя като запитване. Така чрез връзката въпрос–отговор постепенно се създават своеобразен разговор и обстановка, която предразполага и доставя усещане за удобство. Ключова стъпка е да се започне с малко и постепенно. Студентът излиза от рамките на познатото, процесът става непосредствен и провокира към по-голяма активност и заинтересованост по дадената тема. Разработката на идеята може да започне от фиксиране на начални или ключови думи, образи или абстрактни обекти, психологически състояния или действия. Целта е да се провокират, предизвикат слушателите и да се създаде ситуация на дискусия и дебат по даден казус. Аудиторията участва в избистрянето на идеята на отделния учещ, като в размяната на реплики се изяснява чистият замисъл. Отвореният край ангажира мислене на високо ниво и изисква от учещите да синтезират информация от различни сфери, източници, базирани на практически опит и дейности.

Прилагането на принципи от *обучението, базирано на проекти*, както и споменатото *обучение, базирано на въпроси*, могат да осигурят по-задълбочено и смислено обучение за учещите, защото така те наистина управляват собственото си учене, което позволява да се запази по-добре неговото съдържание, а не просто пасивно да се приема информация.

Съвременните умения и практики за обучение в сферата на визуалните изкуства включват задължително изграждането на връзки между изкуствата и общите основни стандарти, както и уменията, необходими за интегриране и просперитет в един сложен и комплициран свят, като умения за учене и иновации; умения за цифрова грамотност; умения за живот и кариера.

Проектът цели развиване на умения и таланти, създаване на капацитет, предприемачески инициативи и индивидуални кариери на младежи чрез развитие на креативността в градска среда (Манасиева 2018).

II. Един примерен проект по дисциплината *Живопис и визуални изкуства*

В настоящата статия е разгледан пример от обучението на студенти в специалност *Графичен дизайн*, II курс, ВСУ „Черноризец Храбър“. Обхванати са извеждането на концепция, изобразяването и подготовката за реализацията му. Става дума за учебна задача по дисциплината *Живопис и визуални изкуства*, която обаче е с по-широк диапазон, тъй като е ориентирана и обвързана с конкретен обект и допълнителни съпътстващи дейности.

При поставяне на началото на съответната курсова задача / проект е очертана рамката на проекта, ясно задание с конкретни параметри на творческата задача, както и някои въпроси и тези, фокусиращи последващите стъпки от изпълнението им към крайно решение или продукт. Разбира се, налице е *отвореният край*, който изисква по-широкоспектърно изследване и обхват.

Заданието е да се представи проект за визуално (декоративно) оформление на оградна стена (калканна стена), съобразено с предназначението на сградата или контекста; работа върху плоска повърхнина или пространствено третиране; да се отразят характеристиките на използваните материали, спецификация, детайли, техническо изпълнение и др.

Етапите на работа включват:

– издирване, проучване, инспирация и изследване на информация по темата и аналогични примери чрез сравнителен анализ; изразяване на идеята на предпроектен етап;

- архитектурно заснемане (ако е необходимо) или запознаване с реалните параметри на мястото и съответно как ще се извърши артнамесата в него;
- концепция за цветово/обемно-пространствено решение;
- графично/колоритно представяне и визуализиране.

Представяне:

- упоменава се формат на представянето (например табло – 100/70 см, хоризонтален (пейзажен) формат);
- графична част – рисунки, ръчни скици, чертежи, тримерни визуализации, колажна техника и др.; да се изпълнят скици или ескизи на ръка; визуални материали (скици, снимки, перспективни рисунки, цветова палитра – използвани нюанси или др.) според конкретния дизайн, в зависимост от спецификата му; *Ако в началото проектът е нахвърлян върху хартия като ескиз, езикът на графиката разкрива първия поглед, първоначалната идея за обемно-пространствено функциониране на формите* (Пенева-Сотирова 2017);
- текстова част – обосновка на идеята, общия замисъл (концепция), бележки по изпълнението.

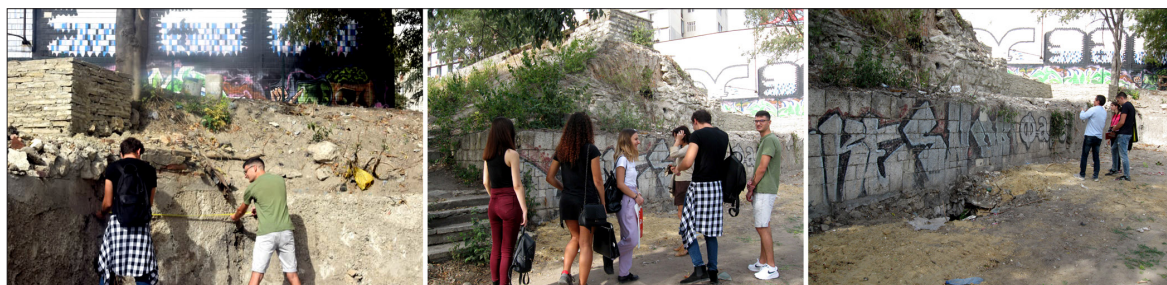
Изискването е в представянето да присъстват всички етапи на проекта – идея, инспирация, материали, композиция, същински дизайн, начин на изпълнение; да се защити идеята, концепцията и пр.

Задачата е разработена за действително съществуващ обект в град Варна. Свързването с реалната локация и параметрите направи работата на студентите по-активна, динамична и по-виши интереса им. Задълбочи проучванията и търсенето на нови стимулиращи цели и функции, свързани с приложението и практическото реализиране. Възникна необходимостта от ефекта и обратната връзка, свързана с изпълнението, и това бе най-вярната проверка за предварително поставените от студентите цели. Изследвани са евентуалните съпътстващи и последващи дейности и събития, свързани с проекта.

**Заглавие: ВИЗУАЛНО ЦВЕТОВО ОФОРМЛЕНИЕ НА СЕНА,
ЧАСТ ОТ МНОГОФУНКЦИОНАЛНО МЛАДЕЖКО
ПРОСТРАНСТВО / АРТАКЦИЯ**

1. Описание на проекта

Проектът представлява разработване и изработване на визуално (декоративно) оформление на стена, тип стенопис. Същественото е цветовото и художествено-образното ѝ третиране. Обектът се намира в границите на реновирано пространство за младежки, артистични и социални събития в град Варна. Идеята на проектното предложение съвпада с концепцията за упоменатото пространство, съобразена е с предназначението на сградата и контекста, а именно пространство за събития – изложби, концерти, изложения, малки артфестивали и др. Стената се намира в близост до сградата – каменен градеж и бетон.

1. Заснемане на обекта на терен

Работата по визуалния облик на стената предстои да бъде извършена от студентите, работили по проекта, както и от доброволци, подкрепящи идеята (студенти, ученици, младежи и граж-

дани, с отношение към визуалните практики). Самото рисуване е заложено да бъде организирано като масова публична акция на място. Концепцията е свързана с младежкия дух, с неговите енергия, емоция и креативност. Представянето на проекта за оформление на стената цели съживяването на обекта и обособяването му като знаково място за града. Превръщането на обществеността в непосредствен зрител и участник в него е съвременен метод за изява и осъществяване на дизайн в градска среда от младите хора. Иновативното в идеята е студентите заедно със другите участници да са активни създатели в оформлението на пространства, предназначени за самите тях, както и за различни възрастови групи. Присъства синтезът от няколко визуални изкуства: графичен дизайн, живопис, графити, пърформанс, инфлуенс. Конкретно изобразяването е работа, третираща плоска повърхнина. Необходима е подготовка на основата, рисуване с бои *in situ* (на място); проучени са характеристиките на нужните материали, тяхната спецификация, детайли, техническо изпълнение и др.

Осъществяването на проекта е в полза на: 1. Новото естетично художествено третиране на елементите от градската среда. 2. Разгръщането на нови дейности, свързани с конкретното пространство – артистични, спортни, музикални, образователни, художествени, научни, увеселителни и пр. 3. Създаване периодично на допълнителни събития, свързани с конкретния обект и младежта на Варна; създаване на артистични традиции, свързани с локацията. 4. Съвместното творчество на студенти и артисти за стимулиране на растежа на творческите инициативи в града. 5. Привличането на внимание и създаване на публичност сред обществеността, културните организации във Варна и пр.

Набелязаната цел е студентските проекти, предшествващи практическата реализация, да се представят в изложба на открито, съпътстваща рисувателната акция.

2. Участници

Участниците са, условно казано, основни и допълнителни.

2.1. Основни участници

Основните участници са самите студенти – изработване на проектите, идеен и същински дизайн, техническо изпълнение; практическо изпълнение, изработване на медии за мащабиране и прехвърляне на изображенията, рисуване върху стена. Втората част от основното участие е сформирването на малък екип от преподаватели по визуални изкуства (координатори, ментори) по организацията на творческия процес (консултации, създаване на подходящи условия за работа, напътствия при осъществяване на различните дейности, контрол на изпълнението и резултатите и др.).

2.2. Допълнителни участници

– хора, свързани с конкретния обект и локация (домакини, поръчители); те участват в обсъждането на проектните предложения, в предоставянето на подходящи условия за работа, участват в организирането, координирането, мениджмънта, популяризирането на събитията и др.;

2. Среща и обсъждане с поръчителите

– поканени графити артисти и художествени експерти от практиката, като консултирането на визуалното и техническото изпълнение на проекта;

– фирми за осигуряване на материали или специализиран труд по подготовката на основата (мазилки и грундове за обработването на основата, акрилни бои и финални покрития за практическата реализация на проекта);

– лица, отговорни и осъществяващи рекламата и отразяването на събитието (фотограф, оператор, озвучител; извършване на дейности, свързани с популяризирането и създаването на архив);

– доброволци (студенти, младежи, хора от обществеността) – участие в практическата реализация на място.

3. Конкретни дейности

3.1. Фаза 1.

- създаване на концепция (предварителна фаза);
- селектиране на визуални материали за бъдещата експозиция от студентски проекти;
- преговори с партньори и представители на фирми за набавяне на материали;
- изготвяне на подробен план за съпътстващите събития (организация и преговори с други артисти и др.);

3. Примерни изображения от студентските проекти I

- изготвяне на план за реклама и разпространение на идеи и резултати;
- оформление и разработване на рекламна визия за събитието;
- техническа подготовка на събитието (свързана с озвучаване, осветление, фото- и видеозаснемане).

3.2. Фаза 2.

- създаване на организационен план за практическото изпълнение и съпътстващите го дейности;

- подготовка на локацията и обекта; набавяне на материали за осъществяване на акцията;
- реклама;
- експониране на изложба с проектните предложения;
- реализиране на визуалното оформление на стената – същинско рисуване, публична акция (в рамките на 3 последователни дни).

3.3. Фаза 3.

- анализ на постигнати резултати;
- разпространение на резултатите от проекта.

4. Примерни изображения от студентските проекти II

4. Планирани дейности за въвличане на местните публики

Създаването на проектите и участието в артистичната акция по реализирането са разностранни процеси, които адмират креативността като двигател на иновации, увличат различни групи от социума и стимулират активността на участниците и публиките. Проектът насърчава взаимодействието между партньорите, между професионалистите и публиката, създава връзки в културен, социален и институционален контекст. Целта на проекта е да предостави на млади хора (16 до 35 г.) с интереси във визуалните и другите изкуства възможност да се учат и работят заедно. Следва реализирането на артистичен пърформанс пред широка публика – акция по рисуване и създаване на относително траен визуален продукт, който впоследствие периодично би могло да бъде обновяван и окрупняван, обединяван с други сходни по замисъл събития и дейности. Мотивацията на по-голямата част от участниците/изпълнители в проекта е любовта към изобразителното изкуство и стремежът за изява и създаване на произведение с обществен мащаб и разгласа. Това спомага за формирането, възпитаването и изграждането на публика с ценностни качества и интереси към определен вид изкуство. По време на подготвителната и крайната фаза на проекта ще се рекламират: 1) предстоящото събитие; 2) процесът на подготовка на проектите; 3) процесът на организиране на артакцията.

5. Примерни изображения от студентските проекти III

5. Очаквани резултати от осъществяването на проекта

По време на подготовката и реализацията на артистичната акция на участниците се дава възможност и се създават условия за нови средства за себеизразяване, свързани с различни видове изкуства. В този случай кандидат-дизайнерите свързват теоретичното си художествено обучение с практическото изпълнение, обединяват създаването на продукт на визуалните изкуства с локализирането му в реална среда, обогатяват познанията си в създаването и управлението на подобни проекти.

Участниците също така обогатяват знанията си за традициите във визуалните градски изкуства и уличната визуална култура; научават повече за създаването на уникално авторство за подобен вид изкуство; подобряват артистичните си умения в изпълнението на рисувателни техники; подобряват уменията си за създаване на проекти, мащабиране, пренасяне и адаптиране в реална среда на тяхната творческа продукция; получават стимули за творчество и разпространение на културни произведения и събития; развиват личностни и лидерски умения в условията на екипна работа; усъвършенстват своите комуникативни умения; участват в процесите по планиране и организиране, даване и получаване на обратна връзка; обогатяват себе си и привлечените в процеса публики, млади хора и пр.; подобряват уменията си за реклама и маркетинг на събития, свързани с визуалните изкуства.

Създаването на публични художествени продукти утвърждава креативността като двигател на иновации. Създава се капацитет от съзидателни, чувствителни и социално отговорни личности с повишаване на професионалното им ниво в сферата на съвременните изкуства.

Така подготвено и организирано, събитието има потенциал да увеличи разнообразна публика, която да е участник, а не само зрител. Демонстрират се специфични прийоми за постигане на завършени художествени образи – въздействащи и провокиращи съвременните хора изображения.

6. Примерни изображения от студентските проекти – детайли

6. Популяризиране на проекта

Тъй като проектът е значим и привлича публики със своето съдържание, това изисква планиране и дейности за неговото популяризиране, неговите резултати, устойчивост и мултиплициране във времето. Горезброеното е подчинено на идеята да се насърчи взаимодействието между създатели, партньори и публики и да свърже културни институции. Оповестяването на информация и резултати по време на всички фази, цели да се достигне максимално голяма популярност. Това се изпълнява с чрез онлайн инструментите: уебсайтове, социални медии, блогове, страници със специални събития, бюлетин с новини, както и чрез офлайн инструменти – печатни материали, медии за връзки с обществеността (радио, телевизия, вестници, списания).

7. Перспективи за продължаване / разпространение на проекта след неговото реализиране

За разпространение на резултатите от проекта, разбира се, спомагат дейностите по рекламата. Всички участници, въвлечени в проекта, активно разгласяват инициативата и възможността за участие във формирането на средата и нейната естетика, в случая студенти, изучаващи дизайн,

както и допълнителните участници. Това са и евентуалните ползватели на тази градска среда. Впоследствие биха могли да се създадат подобен род творчески акции, свързани с указаното място или с други места в града от подобен характер. Новосъздадената среда след намесата е предвидена за *декор* на различни публични събития (музикални, спортни, културни и др.). Периодично оформлението би могло да се обновява, като се създаде периодичен ритъм на различни творчески изяви. Осъществяването на полезни връзки между творци и зрители, между участници с разнообразна социална и професионална принадлежност в различните сектори също играе роля за популяризирането. Чрез съвременните средства за комуникация работят успешно както на местно, така и на национално и международно ниво. Взаимодействието между различните участници и зрители развива и утвърждава ценностите за обособяване на принадлежност и грижа за естетиката и културно-емоционалното въздействие на градската среда в дадено населено място.

8. Обобщени характеристики на проекта

- *отворен* – позволява индивидуално проучване;
- набелязва теми / проблеми / въпроси, които студентите могат да срещнат *в реалния свят*;
- *значим* (с актуална тема или проблем с широк обществен обхват и значение);
- подпомага *самостоятелното обучение*;
- изисква множество и *разнообразни дейности и източници*;
- включва *автентично решаване на проблеми*;
- *в съответствие със стандартите на учебния процес* (в съответствие с резултатите от оценяването и обучението);
- *поддава се на сътрудничество и междудисциплинарна работа.*

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

- Манасиева, К.** Откриване и развиване на потенциал чрез изкуство и креативни дейности в неформална среда. E-Journal VFU, Изкуства и дизайн, брой 11, 2018. [**Manasieva, K.** Otkrivane i razvivane na potentsial chrez izkustvo i kreativni deynosti v neformalna sreda. E-Journal VFU, Izkustva i dizayn, broy 11, 2018.]
- Пенева-Сотирова, Д.** Пластичните форми в дизайна на облекло. E-Journal VFU, Изкуства и дизайн, брой 4, 2017. [**Peneva-Sotirova, D.** Plastichnite formi v dizayna na obleklo. E-Journal VFU, Izkustva i dizayn, broy 4, 2017.]
- Dewey, J.** *Education and Experience*. New York: Touchstone, 1938/1997.